

בס"ד

דברי תורה מבום ממלל' רברב
מרן רבינו עמר' שלט"א

ראש השנה תשפ"ה

ק"ק וואוהרידיט

אינו מוגה

עימוד: יוסף קוזליק

פלפול

ענין תקיעת שופר לסלק רוח רעה מעליו ועי"ז לא יבוא אל החטא

ידי חובת מצה בליל ראשון של פסח, יצא". התוקע לשיר: "לשורר ולזמר, כך שמעתי מפי מורי הזקן, וביסודו של מורי רבי יצחק בן יהודה ראיתי התוקע לשד, להבריא רוח רעה מעליו". עכ"ל.

והקשה הערוך לנר (סס) על הפירוש השני שבדברי רש"י, דהנה מדברי הגמרא משמע שהשד שורה עליו, ועל ידי התקיעה בשופר יגורש השד מקרבנו. אבל קשה דלפי זה איך יכול אותו אדם לצאת ידי חובת תקיעת שופר, והרי אמרין לעיל דאדם שכפאו שד שוטה הוא, ושוטה פטור מן המצות, ואם עשה מצוה לא יצא, וממילא אף אם נאמר שמצוות אין צריכות כוונה, מכל מקום הוא אינו יוצא ידי חובה מחמת השד שבקרבנו. ותירץ דצריך לומר שדברי רש"י שכתב שהתקיעה היא להבריא השד, הכוונה לאדם התוקע בשופר על מנת להבריא שד שנמצא אצל חברו. אבל מוסיף

מצוות אין צריכות כוונה - בירור דברי הגמרא

איתא בנידון הגמרא (ר"ה כח.) בענין מצוות צריכות כוונה, בזה הלשון: "שלחו ליה לאבוה דשמואל, כפאו ואכל מצה יצא". מקשה הגמרא: "כפאו מאן, אילימא כפאו שד, והתניא, עתים חלים עתים שוטה, כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו, כשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו". מתרץ רב אשי שהמדובר הוא שכפאוהו פרסיים לאכול מצה. ושם בגמרא מדייק רבא מכך שהאוכל מצה בכפייה יצא ידי חובת אכילת מצה, דמצוות אין צריכות כוונה, שהרי אפילו אם כפאוהו פרסיים ואכל את המצה שלא מרצונו כלל, אפילו הכי יוצא ידי חובת מצה, ומסיים רבא את דבריו, דלפי זה התוקע בשופר לשם לשיר יצא ידי חובת תקיעת שופר.

ופירש"י, שכפאוהו פרסיים: "ואף על גב שלא נתכוון לצאת

ואפשר לדייק בגירסת המאירי שכתב "התוקע לשד", וכן היא הגירסא בדקדוקי סופרים בשם רב האי גאון, דמלשון זה משמע דהתקיעה היא לשם שד כלשהו ולא לשם שד שנכנס בתוקע עצמו.

ובאמת לגבי עצם סילוק השד על ידי תקיעת שופר, מבואר בכתבי האריז"ל שעל ידי תקיעת שופר אפשר לסלק רוח רעה שלא ישלוט עליו.

היפך כוונה בתקיעת שופר ב' הפירושים בדברי רש"י

עוד נראה להוסיף ולבאר את שני הפירושים ברש"י, דהנה נחלקו הראשונים (והזנאו הדגרים צ"ת יוסף ס"ק פ"ט) אליבא דמאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה, מה יהיה הדין באופן שבו האדם מקיים את המצווה בהיפך כוונה, והיינו דבשעה שהוא מקיים את אותה מצווה הוא אינו עושה אותה בסתמא אלא מכוין בעשייתו לשם דבר אחר.

ונראה דשני הפירושים ברש"י מכוונים כל אחד כנגד דעה אחרת במחלוקת זו. דהנה, אם כוונתו של התוקע הוא לשורר ולזמר, הרי יש כאן היפך כוונה,

ומציין שם דמכל מקום אין משמע כן בלשונו של רש"י.

שתי דרגות לענין תקיעת שופר על מנת לסלק השד

ואולי אפשר לפרש כוונת רש"י, דבענין תקיעת שופר על מנת לסלק השד מעליו יש שתי דרגות. והיינו, דיש אופן שהשד שולט על האדם באופן גמור ומוחלט, ואז נחשב האדם לשוטה הפטור מכל המצוות, ובכלל זה הוא אף אינו יוצא ידי חובת תקיעת שופר על מנת לגרש את השד, שהרי שוטה הוא. ואם לאחר מכן ייצא ממנו השד, אז יצטרך לשמוע קול שופר פעם נוספת.

אמנם יש מצב שעדיין אין השד שולט עליו באופן מוחלט, ותקיעת השופר היא על מנת שלא יצליח השד לשלוט עליו, ובאופן כזה האדם עדיין אינו נחשב כשוטה אלא כבריא גמור, ומחויב בשמיעת תקיעת שופר. ובזה אתא רבא למימר דאף על גב דאין כוונת תקיעתו לשם מצוה כי אם לסלק השד מעליו, מכל מקום הוא יוצא ידי חובת תקיעת שופר כיון דמצות אינן צריכות כוונה.

מעלים עיניו מהם. ומצד שני, אם חושבים הם בלבם שאין הקב"ה רואה את מעשיהם, הרי אין לך כפירה גדולה מזו. ולא מצא הישמח משה תשובה שתניח את דעתו מלבד דיבורי מליצה ישרה על בני ישראל, דבאמת על זה אמרו חז"ל (סוטה ג.) "אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות", וכיון שהחוטאים נחשבים לשוטים אין לנו להגיע אליהם בטענות ומענות וקושיות למה עושים הם את מעשיהם הנלוזים, שהרי שוטים הם. ובזה פירש את מאמר הכתוב (נמדנר טו, כו) "ונסלח לכל עדת בני ישראל כי לכל העם בשגגה", ועיין בדבריו שם.

וכבר האריך בדברים אלו מורי ורבי בעל הדברי יואל זי"ע בקונטרס "על הגאולה ועל התמורה" (סי' קכ"א, קכ"ב), ובזה פירש את דברי המדרש (ילקוט שני לפרשת ויקרא) "שטה שמעולם שמשים שוגג כמזיד ואונס כרצון", וכפי שהארכנו בזה כבר כמה פעמים.

ועל פי מה שהתבאר דבכח תקיעת שופר לסלק רוח רעה ושד שלא ישלטו על האדם, יובן היטב ענין מצוות תקיעת

שהרי אין כוונתו לשם מצוה, וכל כוונתו היא לשם שירה, ולכן הוא יוצא ידי חובה רק למאן דאמר דאין היפך כוונה מזיק. אבל למאן דאמר דהיפך כוונה גורם שאפילו למאן דאמר דמצוות אין צריכות כוונה אין האדם יכול לצאת ידי חובה, לזה צריך להגיע לפירוש השני ברש"י, דכל מגמתו היא לתקוע על מנת להוציא השד, ואין כל כוונה נוספת בעצם התקיעה, וממילא אף לדעת מאן דאמר זה הוא יוצא ידי חובה, שהרי אין כאן היפך כוונה.

על ידי התקיעה מסתלקת

מקרבנו רוח השטות

שגרמה לחטא

ועל דרך הדרוש נראה להוסיף, דהנה בספה"ק ישמח משה (נזכר) תמה על אלו החוטאים ונופלים ברשת היצר הרע באופן של ממה נפשך, דאם מאמינים הם שרואה הקב"ה את מעשיהם, ויודעים הם בידיעה ברורה שהבורא ית' יודע את מעשי כל בני האדם ואף המעשים הנעשים בחדרי חדרים, אם כן כיצד חוטאים הם ומדמים בנפשם שהוא כביכול

"יככה" בא לרמז על גלות אחת מתוך ד' הגלויות שגלו ישראל. והגלות שנאמרו עליו התיבות "יככה ה' בשגעון" (דברים כח, כח) היא גלות יון, וזה מפני שגלות יוון הכתה את ישראל בשגעון, שקליפתה היתה כנגד הדעת, שזה היה עיקר תכלית היוונים כשרצו להכניס את ישראל אך תרבות יון הרשעה, לכן נאמר בתורה שגעון כנגד אותה גלות, כיוון דמשוגע נקרא שוטה, וכמבואר במסכת יבמות (קיג:). והתרופה לאותו שגעון היא הדלקת נר חנוכה הרומז לאור התורה, וכמבואר בשם הרה"ק מדזיקוב זי"ע על מאמר הכתוב (דברים לז, כט) "לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם" דפסוק זה רומז לזאת חנוכה שבו מתנוצץ אור התורה המביאה את האדם לדעת דקדושה, ועל ידי דעת דקדושה מסתלק ממנו דעת שטות דמלכות יון הרשעה.

ואכן בדורנו, דור דעקבתא דמשיחא, אנו רואים כיצד שולטים בנו גלות יון וגלות אדום יחדיו, וכמבואר בנביא זכריה שכך יהיה קודם ביאת משיח צדקנו. ואנו מוכים בשגעון ועוורון, שגעון על ידי מלכות

שופר בראש השנה. דהנה כיון שחטאו של האדם נעשה רק על ידי שנכנסה בו רוח שטות, הרפואה למכתו היא על ידי תקיעת שופר, שעל ידי התקיעה תסתלק רוח השטות שנכנסה בו וגרמה לו לחטוא, ואז לא ישוב עוד לאותו החטא ויוכל לשוב בתשובה שלימה לפני ה' ית'.

וזהו הענין שאין תוקעים בראש השנה שחל בשבת, דכיון דבשבת מרומז ענין הדעת, וכדרך שנאמר (שמות לא, יג) "לדעת כי אני ה' מקדשכם", וכמבואר בירושלמי (דמאי ל, א, ועוד מקומות) דאפילו עם הארץ אינו משקר בשבת ואימת שבת עליו, וזה מפני שביום השבת דעת הקדושה נמצאת בתוקפה, וכשדעת הקדושה נמצאת בתוקפה אין האדם חוטא מפני שאין בו רוח שטות שתסית אותו לדבר עבירה, ולכן אין צריך לתקיעת שופר בשבת.

על ידי התורה מתקן האדם את קליפת דעת דשטות

ועוד נראה לבאר בזה, על פי דברי הבעל הטורים (כימנול) דד' פעמים נאמר בתורה "יככה" וכל אחד מאותם תיבות של

יוון וקליפת הדעת דשטות שלה, ימשש העור באפילה", והתיקון
ועוורון על ידי מלכות אדום על לזה הוא על ידי תקיעת שופר
ידי קליפת הגשמיות שלה, ועל המסוגל לזכך מחשבותינו לפני
זה נאמר (דברים כח, כט) "כאשר השי"ת.

מוסר

בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו", דלולי מלכותא דארעא לא נדע מהו מלכותא דשמיא ואז יהיו ישראל במצב של איש את רעהו חיים בלעו. וכבר ביאר הרה"ק מקאמארנא זי"ע במשנה זו, שענין המלכות אינו כפשוטו, ומרומז בו בחינת המלכות העליונה.

והנה תכלית ענין ראש השנה הוא שהעולם יגיע למצב של "מלוך על כך העולם כולו בכבודך" (נוסח תפילות העמידה), וזה יהיה על ידי שישרה הקב"ה את שכינתו בתחתונים בבנין בית שלישי במהרה בימינו, כמבואר בפסוקי נחמיה (ט, ט-י) שעלו ישראל ושמעו מעזרא הסופר את דברי התורה ובכו כל העם, ואז אמר להם עזרא "אכלו משמנים ושתו ממתקים וגו' כי קדוש היום לאדוננו כי חדות ה' היא מעוזכם", ובספר זכרון שמואל נכתב, שבר"ה על עניין המלכת הקב"ה עליהם, ובקשו שיקויים בהם "והיה ה' למלך על כל

תכלית ראש השנה הוא המלכתו ית' בתחתונים ופרסום שמו בעולם

מובא בספה"ק באר מים חיים ובעוד ספרים כמה וכמה משלים על מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא. ובאמת חוב גדול הוא לדמות לעינינו את מלכותא דרקיעא, כמו שאמרו חז"ל (אבות 3, 6) "הסתכל בג' דברים וכו' לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה".

אמנם בזמנינו קשה להבין זאת כי אין מלכותא דארעא. וכפי שהקדמנו בדברי הרה"ק מבעלזא זי"ע שאמר בענין זמנים אלו, שהם ימי הכנה לימים הנוראים, כידוע שמלכותא דארעא הוא מעין מלכותא דרקיעא, ובדורות האחרונים שתם ענין מלכותא דארעא, חסר בדמיון ובמשל במוחנו את הענין של מלכותא דשמיא. ואפשר להמליץ בדרך צחות, דמה שאמר רבי חנינא סגן הכהנים (אבות ג, 3) "התפלל

הטבע כלל, וכל זה הוא כדי שיהיה שמו של הקב"ה מפורסם בעולם על ידי כל מטבע שלהם. ואף שודאי אין זה באמת הפצת שמו ית' בעולם, מכל מקום אליבא דהרמב"ם יש בזה מעלה גדולה. ובאמת הצלת ישראל בגלות המר במלחמת העולם השנייה התגלגלה על ידם. ואותם מדינות אשר נועדו להכחיש שמו ית' בעולם על ידי שיטות הקומוניזם, כולם התאדו לגמרי, והתחיל הענין של שבירת כח הטומאה.

וכל זה היא הכנה נכונה להגיע להכרת שמו ית' בכל העולם כולו, והכרזת כל יושבי תבל "הכתר והכבוד לחי העולמים", וכמו שכתב רבינו זי"ע בספרו דברי יואל (מאמר ייסוז אר"י אות קמ"ז) שאפילו בעת הקמת המשכן היה נצרך למשה רבינו להזהיר את בני ישראל שאותו יצר הרע תעבירו מלבבכם, שלא יעשו בליבם דבר נפרד ממקום קדוש, ומאריך לבאר מאריכות גדולה שזאת היא התכלית של כל בריאת העולם.

ובשנת תרצ"ט ממש קודם ראש השנה שהוא הזמן שמבקשים "מלוך על כל העולם

הארץ" (זכריה יד ט), ומפני שלא ראו שתפילתם מתקבלת וראו שכל הראש השנה הוא רק "זכרון תרועה", בכו על זה מאוד.

בדור האחרון נעשה העולם מוכן יותר לקבל פני משיח צדקנו

ואכן כעת, בעת שאנו עומדים וממתנים לאותו רגע שבו יכירו כל העולם כולו בהשי"ת, שאמנם בזמנינו, זמן הגלות, הגילוי של השי"ת בעולם הוא בבחינת "שמע ישראל ה' אלקינו" וכמו שפירש"י, אבל לעתיד לבוא יהיה "והיה ה' למלך על כל הארץ", "והלכו גוים לאורך" (ישעיה ס ג), ותהיה התגלות בבחינת ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה.

ובזמן הגלות אנו מחזיקים בדגל האמונה, והאמונה הזאת היא ההכנה לביאת המשיח, וכדברי הרמב"ם שלעתיד לבוא אפילו הגויים יאמינו במציאות ה', וכן אנו רואים כיצד מדינעת אמריקה אשר אפילו שהיא המדינה הצעירה ביותר בעולם, אף על פי כן היא נעשתה לשולטת על כל מדינות העולם, והוא דבר שלא כדרך

ולא כמו עבדים שאפשר להם
ליפרד מאדוניהם.

וזהו הענין שמקבלים אנו
עול מלכות שמים בכל יום,
וכמו שאמר הרה"ק רבי יצחק
מפטרבורג זי"ע בשם רבו ר'
ישראל סלנטר זי"ע אשר פעמים
יש מצב שבו האדם ממליך את
הקב"ה על כל העולם מלבד
על עצמו. וכפי שהרחיב בזה
בספה"ק יסוד ושורש העבודה
(סדר קריאת שמע), ועיין במתק
לשונו בהרחבה גדולה.

קבלת עול מלכות שמים היא על ידי ביטול הרצון העצמי

אמנם לזה גופא צריך להיות
בטל לגמרי לקב"ה, ולהיות
ללא רצון עצמי כלל, וכפי
שהרחיב בזה בספה"ק חובות
הלבבות (סער עזרת אלוקים),
שאנו אומרים אחר פרשת
קבלת עול מלכות שמים את
פרשת קבלת עול מצוות בכדי
לבטל עצמינו לגמרי.

ועל זה הדרך כתב הרה"ק
הרמח"ל זי"ע בספרו הקדוש דרך
ה' (ענין קרי' שו"ת פ"ד ס"ד ל"א
ז'), וזה לשונו: "נקראה בבחינה
זו אדון כל, כי הכל ממנו, והכל

כולו בכבודך" הוכיח הקב"ה
כי "אם לא ביד חזקה אמלוך
עליכם" (יחזקאל כ לג), שאז
התחילה החורבן הגדול ביותר
שהוכיח הקב"ה שביד חזקה
ימלוך על ישראל, והוכיח לנו
הקב"ה בדרך הקשה ובעונשים
הכתובים בתוכחה בפרשת כי
תבוא, וכמו שפירש"י שם שאין
הקב"ה מכלה את ישראל עם
ישראל חי, ובגוים לא מצאו
מנוח, ובפרשת נצבים (כט יז)
פירש רש"י שהוכיח משה רבינו
את ישראל שלא לעבור על
ברית ה' שלא תקניטוהו, אחר
שהוא אינו יכול להבדל מכם,
כי נשבע לאבות שלא יחליפם
באומה אחרת.

ומרגלא בפומיה של כ"ק אא"ז
זי"ע אשר אף שנאבדו קהילות
רבות בשנות הזעם, ונחרבו
כל בתי כנסיות ובתי מדרשות
שבגולת אירופעא, אבל ישראל
אינם נחים לעולם, ופועלים שוב
לפתוח מקומות תורה להפצת
מעיינות התורה בכל אתר ואתר.
ובהתבוננות באמת, בזה ניכר
שבני מלכים אנחנו, ולכך אנו
אומרים "אבינו מלכנו" להיות
בבחינת בנים אשר אינם יכולים
ליפרד מאתו יתברך בשום אופן,

עבדים לה' ית', שבחינת עבדים מורה על תוקף חשכת הגלות, מכל מקום אף באופן כזה אמר עזרא לבני הגולה "אכלו משמנים ושתו ממתקים כי חדות ה' היא מעוזכם", כי זאת היא תכלית המלכות, וכמו שפירש"י בפר' וזאת הברכה (לג ה) "בישורון מלך: תמיד עול מלכותו עליהם, בהתאסף ראשי עם: דוקא כשאין מחלוקת ביניהם", וכמו שהרחבנו בזה כמה פעמים שמחלוקת אינה חילוקי דעות כמו שחושבים העולם, שהרי ודאי עלינו למחות במי שדעתו עקומה לגמרי מאחדותו ית' ודעתו חלוקה על כך ח"ו, רק תכלית הנקודה של מלכות היא לקבל עול מלכות שמים ולהתאחד עמה בתכלית האחדות, כי המלך הוא הכח המאחד ביותר להעמיד העם, ובזה זוכים לכמה וכמה ענינים.

אמנם, שעבוד העבדות הוא לקבל עול מלכות שמים אף בלא הבנה כלל, וכמו שכתב הרה"ק בעל התניא קדישא (נסידור, שער ראש השנה) שזה ענין קבלת עול מלכות שמים, שהיא אף בלא ידיעת הטעם, ורק לאחר שקיבל על עצמו את

של, והוא שליט בכל כרצונו. ואולם עוד רצה בטובו וחסדו להשפיל כביכול בענוותו את רום כבודו ולהיות מתיחס אל נבראיו, אף על פי שבאמת אין להם יחס עמו כלל, ורצה להיות להם במדרגת מלך אל עם, שייחשב להם לראש ולמנהיג ולהתכבד כביכול בם, כמלך שמתכבד בעמו, וכענין שנאמר (משלי יד כח) "ברב עם הדרת מלך", ובבחינה זו נקראהו מלכו של עולם. והנה בבחינה זו הוא נחשב לנו לראש, ומתכבד בנו, וגם אנחנו חייבים לעבוד עבודתו ולשמוע אליו לכל אשר יצוה, כמלך בעמו". עד כאן לשונו.

המלכתו ית' היא רק על ידי האחדות האמיתית

וכשאנו באים להכתיר את הקב"ה עלינו, עלינו לדעת בבירור שהקב"ה בחר בנו תחילה להיות לו לעם סגולה, והוא בבחינת מלך לישראל, שלא כהנהגתו לאומות העולם, שאותם הוא מנהיג בבחינה של מושל. וזהו בכדי להורות לנו עד כמה יקרים אנו בעיניו.

וזהו הענין אשר אף שבראש השנה אנו נקראים בבחינת

הקב"ה אינו מקיים בקבלת עול, וכמו שפירש"י שם. ובהמשך המסכתא (ס"ז). פירש"י (ד"ה הכי גרסין) "הכופר בתחיית המתים ככופר בכל התורה כולה: דהיינו שכופר במדרשים שמשם הוא נלמד שהמתים חיים, ואף הוא מודה בעצם תחיית המתים אלא כופר שהוא מן התורה דוקא".

ובפרשת התשובה (דברים ל ו) נאמר "והיה כי יבוא עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה" והיינו שנגרר אחרי יצרו הרע, הרי שאין הכי נמי שהוא עובר עבירות, אבל מכל מקום כיון שלא פרק עול אלא מקבל עול מלכות שמים, לכן ימחול לו בוראו ית'. וזאת היא הכוונה במאמר הכתוב "לפני ה' תטהרו", שאף אם עבר על כל התורה כולה, עדיין יכול הוא לחזור כל זמן שמקבל עליו עול מלכות שמים ונהיה בבחינה של "לפני ה'".

וזהו היסוד הגדול ביותר, שבלא זה אי אפשר לשרוד בזה העולם. וזאת היא ההכנה הנכונה לפני ימים הנוראים, להתחזק ולהיות יותר בבחינת "לפני ה'", וליטהר ולהתקרב אליו ית' בביטול גמור. ועלינו לדעת,

עול המלכות יוכל להבין טעמי המצוות. וזהו "נעשה ונשמע", שקודם כל צריך האדם לקבל על עצמו לעשות, והוא כמצות המלך שיעשה העבד בלא טעם כלל, ורק לאחר מכן הרשות בידו להבין את הענין.

הדרך לסליחה ומחילה הוא על ידי קבלת עול מצוות

ובדרשות חתם סופר (נציסוילן ג) על מאמר הכתוב (דברים כ"ט) "שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וגו' לא יאבה ה' סלוח לו", מקשה, דלכאורה אם האדם אינו שב בתשובה בודאי שלא ימחול לו הקב"ה, ואם שב בתשובה הרי אינו הולך בשרירות לבו, ומהו פירוש הפסוק.

אך האמת היא, שרוצה הוא לקיים כל התורה כולה אך דוקא בשרירות לבו בלבד ואינו מקבל את האלה בשבועה, הרי הוא אפיקורס גמור ו"לא יאבה ה' סלוח לו", ואפילו שהוא מקיים את כל התורה כולה. ומבואר הדבר בפירוש בדברי הגמרא (סנהדרין עו:) שהמחזיר אבידה לכותי עליו נאמר "לא יאבה ה' סלוח לו", שמראה שמצותיו של

הענינים שאנו צריכים לנהוג אותם בימים הנוראים נלמדו ממעשיהם של גדולי ישראל האמיתיים בכל דור ודור, ואסור לנו לזלזל במשהו באלו הענינים.

וכשמגיעים זמני קודש שומעים אנו מיונגעלייט שאין להם כיצד לאחוז עצמם בפחד הדין, והולכים לרעות בשדות זרים לשמוע דברים שבמושכל, וצריך לעורר כפי שכבר דיברנו, שהטעם שאין תוקעים בשופר בשבת קודש הוא, דכיון שאז העולם מלא בקדושה המקדשת את הארציות, וייראו שמא יטלטל השופר בקדושה וטהרה ויעבירונו בד' אמות, שהד' אמות שייכים לעלמא דפרודא, לכן גזרו שלא לתקוע בשבת, ואפשר עוד הרבה להרחיב בזה. אבל על כל פנים, ודאי שאין טעם וצורך ללכת למקומות אחרים לשמוע רעיונות יפים, וכל התכלית והמטרה צריכים להיות רק לקבל ביטול ועול מלכות שמים בתכלית העבדות.

וצריך להקפיד לנהוג כמו שהיה מלפנים, לקום בכל יום באשמורת הבוקר דוקא, ולא לטעות אחר הפינוק של העולם, ובפרט במדינת אמריקה, אשר

שאם לא נשוב בדרך הישר יוכיח אותנו הקב"ה בדרך הרעה, כמו שראינו במלחמות העולם כיצד שולטים מדינות קטנות בכל העולם, וישראל גלו גולה אחר גולה ממדינות רוסיא ועוד, והכל הוא על מנת שנדע כי הקב"ה הוא מלך מלכי המלכים.

צריך לאחוז בדביקות ובקבלת עבדות ולא לעסוק במושכלות

וזהו הענין שבראש השנה מתחיל ענין המלכות, כי אז הוא זמן מסוגל שבו אפשר להרגיש ביותר את מלכותו ית', ואינו דומה לכל השנה כולה שבה אין האדם מרגיש ממש כעומד לפני המלך, ולוואי שנזכה לבחינת מה שכתב הרמ"א בריש או"ח, ובספה"ק ישמח משה (פר' נזכים), וכמו שהאריכו בזה בספה"ק, לזכות להרגיש שהוא עומד בפני המלך ומלוא כל הארץ כבודו.

וכבר דיברנו הרבה מענין זה. אך העיקר הוא שכאשר נבוא להכתיר את הקב"ה על כל העולם, צריכים אנו לבטל דעתינו לגמרי. וכפי שכתב הגה"ק המהר"ם שיק (עיין דגנריו נאו"מ קכ"ו נארוכה). ואת כל

לפי פעולותיו" (ספר המינוך מ"א טז), ועלינו להתפלל רק אחר אמירת מעט תהלים וסליחות מילה במילה, בהשתפכות הנפש וטהרה במקוה, והכל בתכלית הביטול, ולא לחפש דרכים חדשות בתפילה כלל על ידי השכלה, כי זה נחשב ללימוד ולא לתפילה כעבדא קמי מרא. וכן בענין חינוך הבנים והבנות ועניני צניעות, הכל בבחינת ביטול גמור כמו בדורות הקודמים.

ואף שיש החושבים לעצמם שדרכינו היא דרך נושנה שאין בה כבר תועלת, אבל האמת לאמיתה היא, שזאת היא הדרך הנכונה, וצריך לילך בדרך זאת בבחינת "מלך במשפט יעמיד ארץ".

וכל התפקיד שמוטל עלינו הוא להתעורר ולבטל דעתינו מפני דעתו. ולמלך יש כח אפילו לשנות את דרכיו מפני מי שמבטל עצמו לפניו, כמו דאיתא בדרשות הר"ן, וזאת היא הכוונה בפסוק (תהלים מז) "עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר", שעל ידי שיעלה האלקים בתכלית הביטול של ישראל, ממילא יהיה ה' בקול שופר, לשמוע ולקבל רחמים על

עמא ריקא הוא, והם נמצאים בגשמיות גדולה מאוד, ואין לבני אנוש הכוח לעבוד בקושי ולעמוד בזמני שעבוד והתגברות היצירה. וצריך התגברות גדולה לעמוד כנגד זה.

דרך ההתקרבות לבורא הוא על ידי ביטול

ואף כי מן השמים הורידו לנו את תלמידי הבעש"ט הק' בדור האחרון כדי להראות לנו את כבוד שמים הנכון, וכפי שהארכנו בזה בפרשת בא שנת תשנ"ח בירושלים עיה"ק, ואמרנו בשם הבעל התניא שתורתו של הבעש"ט היא בחינת אביי, וביארנו הדבר על פי מאמר הרה"ק משינאווא זי"ע, שבחינת אביי הוא להראות ולגלות כבוד שמים בעולם, וכמבואר במדרשים שאביי הראה לרב על השמים כדי לדעת ששם נמצא הקב"ה.

אבל אנו הרי עיקר העבודה הוא להיות בעבדות שלימה בתמימות ופשיטות ובאופן של נעשה ואחר כך נשמע. לכן, כמובן שעלינו לעסוק בהלכה ותורת ה', אך תחילה עלינו לטהר עצמו "כי האדם נפעל

וכן האריך בתניא (נז) לבאר ענין זה, וכן אנו מוצאים בדברי החתם סופר כמה וכמה פעמים, וכתב דוהו הענין להתחזק ולדעת שיש מקום ששם לא יפגם ישראל לעולם, וכשיכליל עצמו בכל ישראל ממילא יש שם מקום שלא נפגם.

ושם נתן הנועם אלימלך עצה טובה לאדם, שעל ידי זה יצליח להתגבר על יצרו הרע, וכתב: "שיעסוק האיש הישראלי בהלכות שבת כראוי, הרי הוא מקדש עצמו שלא לחטוא לעולם".

ועל פי זה יש לומר טעם שאין תוקעים בראש השנה שחל בשבת, דבודאי בכוחו של השופר לאחד את כלל ישראל כולו, אבל בשבת קודש אשר בלאו הכי נכללין בו כל ישראל יחדיו, אז אין צריך לכח המחבר של תקיעת שופר, וישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג, כי הגוף הוא המבדיל את נשמות ישראל אחד מרעהו, אבל כאשר הגוף עצמו נעשה לקודש ביום השבת קודש, כמבואר בספה"ק בהרבה מקומות, ממילא גם הגוף נכלל בקדושה, וכולם נכללים בגילוי אלוקות בעולם.

ישראל. אלו הם היסודות שצריך לחזור עליהן תמיד.

נקודת ישראל נותר לעולם אף על פי שחטא

ואמנם צריך להתחזק ולעסוק בענינים אלו מתוך שמחה, וזה דרכן של הצדיקים להיות צהלתם בפניהם, כי על ידי שפלות הדעת, שאינו נכנע כמתיימש, אלא אדרבה, הוא בשפלות מפני שיודע שהקב"ה הוא היודע האמת, ו"דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב" (ישעיה נה ו) ועל ידי אותה שפלות הוא תמיד על יד ה'. וכמו שכתב החתם סופר בר"ה (פ:) שהקב"ה שמח ביותר ביום בראש השנה והוא וישראל נעשים לחד ממש.

ובספר הק' נועם אלימלך (דגריס) הרחיב להמליץ טוב על ישראל על אף חטאת, וזה לשונו: "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל" שבעולם הנקרא כללות ישראל אין שום פגם, כי עמך כולם צדיקים, ואם כן אף שהפרט חוטא הרי הכללות תמיד בקדושתו. ועיין בדבריו בארוכה.

הקב"ה אורייתא וישראל

חד הוא -

דוקא כשלומד תורה הוא
בתכלית הביטול והדביקותאנו מזכירים את ימי
הטוהר שבהם היו בני
ישראל בלא חטא ועוון

אנו מזכירים במוסף של ראש השנה את מאמר הכתוב (ירמיה ג, ז) "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך", וביאר בפירוש כתר נהורא שהתכלית בהזכרת ההליכה במדבר היא להזכיר את הזמנים שבהם היו ישראל נקיים מן החטא וכקטן שלא עוות עדיין, ומגודל אהבת ה' לבניו הוא זוכר את ימי הנעורים הטוהרים של ישראל ומוחל להם על עוונותיהם.

והאמת היא, שבאותה תמימות וטהרה מונח כח קדושה גדול ועל ידי אותו כח מצליח ילד קטן ללמוד תורה ולקלוט אותה כראוי, כי דרכי הילד הקטן הוא ללמוד בלא התחכמות כלל ומקבל הכל בתום וטוהר, וכמבואר בזוהר חדש על תפילת חנה שאמרה "אל הנער הזה התפללתי" (שמואל א' ו, כז), שתפילתה היתה שישאר שמואל לעולם בבחינת נער שאינו מתחכם ורועה בשדות זרים ושכל רצונו יהיה לקבל עול מלכות שמים בתכלית האמיתית.

ועוד יש להוסיף, דהנה קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד הם, ממילא בימים הללו שנברא העולם, ודאי יש לנו להתחזק בדיבורים הללו, ולהתחזק ולחזור לשורש אבותינו ולעסוק בתורה הק' דוקא, ולהיות בבחינת "שישו ושמחו בשמחת התורה כי היא לנו עוז ואורה", ואין טוב אלא תורה, ואז להגיע לדביקות בנותן התורה. ואל לנו לחפש דבר באותם המקומות שאלול אצלם הוא תחילת הזמן, ובאותו זמן הם עוסקים בשיעורים וסוגיות זרים, בלי שייכות לעצם קדושת ראש השנה.

וצריך לראות שיהיה הלימוד אצלנו בעומק העיון דייקא, ויאמרו כולם תהלים בהשתפכות הנפש, והעיקר הוא להתחזק בדרכי אבותינו, ולא לתור אחר רעיונות זרים, ולהיות בביטול הדעת בלבד, כי "עבדות נתתי לכם" (יוריוט י:), וענין העבודת מביא השמחה האמיתית כי זהו רצונו של הקב"ה.

ובענין הביטול האריכו הרבה
בספרים ליקוטי מוהר"ן וליקוטי
הלכות, והעולה משם הוא
שהעיקר הוא הביטול הגמור.

ואף בספרי חב"ד מבואר
שעיקר העבודה היא להכניס
חמימות בלב, ולא להכניס
המושכלות במוח, שלעצם
הכנסת המושכלות במוח אין
שום ערך נכון, והרבי רבי
יהונתן האריך בכך, שיעדיף
האדם השתפכות הנפש על פני
ריבוי תפילות ודיבורים, ושבירת
ומרירות הלב מביא יותר קירבת
אלוקות. ועל ידי זה נזכה לדבק
עצמנו בו יתברך, ותושפע עלינו
שנה טובה ומתוקה.

וכשאנו נקיים זאת, אז נבוא
אל ביטול החומר כראוי וכנכון,
וכמפורט כל זה בספר אוצרות
קודש (נ, שעה) להמלאך שהתגורר
כאן באמריקע בסוף ימיו, וזיכך
קצת אוירא דאמריקע בקדושת
תורתו, ובפרט בתורת החב"ד
שבער בו באש קודש (ועיין מה
שהאריך בזה שם, שלג).

יעזור השי"ת שנוכה לקיום
הברכה "ומל ה' אלקיך את
לבבך ואת לבב זרעך" (דברים
לו), כמאמר הרה"ק משינאווא,
שגם הבנים והצאצאים יכירו
וידעו בזה, וגם הם יהיו בבחינת
"בהמות הייתי עמך" (מלה"ע, עג,
כז) בתכלית הביטול.

אגדה

ביום א' קודם תקיעת שופר

הקב"ה חפץ להשפיע טוב על ישראל

ועל פי זה יש לפרש מאמר הכתוב (תהלים פא, ה) "כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב", והיינו, דחק הוא לשון של מזוני ופרנסה, ואומר הכתוב, זהו בוודאי שיהיה לישראל חק, כלומר, פרנסה, וזהו מטעם שהמשפט הוא לאלקי יעקב, שהקב"ה עצמו הוא העושה להם את המשפט וממילא יושפע עליהם על ידו שפע רב.

וכיון שהמשפט נעשה על ידי הקב"ה והוא ית"ש חפץ להשפיע אך טוב על ישראל, אם כן מסתתמים פיות כל המקטרגים והמשטינים על עמו ישראל, כי לא להם המשפט, מפני שהמשפט נוגע רק להשי"ת, ואז חיל ורעדה יאחזון לפתוח פיהם, כי אז יעשן אף ה' ויתחיל לשפוט אותם, שאף שהם מלאכים קדושים לא יזכו בעיניו, כמאמר הכתוב (איזוטו) "הן בקדושו לא יאמין ושמים לא זכו בעניו".

כתב הקדושת לוי (ננזיס ד"ה והומיך) להמליץ טוב על ישראל ביום הדין הגדול הזה, דהבורא ברוך הוא שש ושמח בהשפעתו לבני ישראל כשם שהאב האוהב את בנו שש ושמח ומלא חדווה להשפיע עליו רוב טובה. וכן הוא להיפך ח"ו, שכאשר הקב"ה אינו יכול להשפיע טוב על ישראל מחמת העדר המקבלים, הוא מצטער ולא נחא ליה בזה, כביכול, וכמאמר חכמינו ז"ל (פסמיס קיג.) "יותר ממה שהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק".

ולכן בראש השנה המשפט לה' הוא, כביכול, מפני שבו מקבל השי"ת תענוג כי על ידי אותו משפט הוא משפיע על ישראל את רוב טובו וחסדו, וכאשר ישראל ראויים ויכולים לקבל את אותו שפע, יש לו לקב"ה שמחה וחדווה.

הקב"ה משתף עצמו בדין על מנת להשפיע טוב על ישראל

ואיתא בספר נזר הקודש
(נח וק"ה נישמח משה נח) על דברי
הגמרא (מעניית כח:), שבחיי רב
היתה מגפת דבר בכל סורא,
ואפילו שבכל סורא נפגעו
רבים, מכל מקום כל אלו שדרו
בסמיכות לביתו של רב נצלו
מאותו דבר, ותחילה חשבו כולם
שבזכות רב נעשה אותו הנס,
אבל נתגלה בחלום לבני המקום
שלא בזכות רב נעשה אותו הנס,
שרב גדול היה ביותר ונס זה
הוא דבר פשוט לגביו, ואותו נס
נעשה בזכות מצוות שעשה אדם
אחר שגר באותו מקום.

ונדחק המהרש"א בדברי
הגמרא, שהרי לכאורה אם זכותו
של רב היתה גדולה כל שכן
שבזכותו לא יקרה דבר לשכניו,
ומהי הסברא לומר שכיוון שהוא
אדם גלוד לא נעשה נס פשוט
כזה בזכותו.

מבאר הנזר הקודש, דבעת
שנתנה רשות למשחית והוא
אינו מבחין בין צדיק לרשע,
זה עולה על צדיק שאינו גמור,
אבל בצדיק גמור אין המלאך

המשחית יכול לגשת, ואפילו
בעת פורענות. ולכן, רב שהיה
צדיק גמור הציל את עצמו על
ידי צדקותו העצומה, אבל על
מנת להגין על שאר האנשים
הדרים בשכנותו, לזה היה צריך
צדיק שאינו גמור שבזכות
מעשיו תנמל השכונה. והכי
נמי דייקא, שאותו צדיק שאינו
גמור הציל רק את השכונה ולא
את כל בני העיר.

והנה כתב הישמח משה
(צלק ד"ה הן עס) את ביאור דברי
הרשב"א (תורת הצית הארוך, הוצא
צנ"י יו"ד קי"א) לגבי שתי קופות
של חולין ונפל לאחת מהן
תרומה ואין בכל אחת כדי
לבטל, הדין הוא דמצטרפות
ומותר, טעם הדבר הוא מפני
ששתי הקופות נכנסו לגדר ספק
וממילא יכולות הם להצטרף
אחת עם השניה.

ומכך אנו למדים שכנכנס ספק
בדבר מצטרפים שתי הנידונים
יחד, ולכן הקב"ה, שדן את
עצמו בספק צדיק גמור וספק
צדיק שאינו גמור נידון עם בני
ישראל, ועל ידי זה הוא נמצא
באותה גזירה, כביכול, הרי
הוא מגין עליהם לטובה ומציל
את כולם ממידת הדין ומשפיע

והוא בחזקת צדיק שאינו גמור. ואם תאמר שאפילו הכי הוא עדיין בגדר צדיק גמור, על זה אומר הפסוק, "בכסה ליום חגנו", שתוקעים בשופר בזמן שבו הירח מתכסה ויש בו את הענין של הביאו עלי כפרה, וממילא יוצא שאין הקב"ה צדיק גמור, כביכול, ועל ידי "כי חק לישראל היא" שמשפיע הבורא על ישראל השפעות בני חיי ומזוני, כדברי הקדושת לוי.

מקור מאה קולות שבשופר הוא מאם סיסרא שמכוחה באה נשמת רבי עקיבא

ויש להוסיף על פי דברי התוספות (ר"ה לג:) דילפינן את דין מאה קולות שבשופר ממאה הקולות של אם סיסרא, וצריך להבין מהי כוונת התוספות, שהרי לפלא הוא לומר שהלימוד לתקיעת שופר הוא מקולות אמו של סיסרא.

ואפשר לבאר על פי מאי דאיתא בספר עשרה מאמרות מרמ"ע מפאנו (מאמר מקור דין ה, יא), שנפשו של רבי עקיבא היא ממחצב התורה שבעל פה ולכן היא נקראת על שמו, והעמידו הקב"ה בדור החורבן

עליהם רחמים, וכדין צדיק שאינו גמור.

על ידי שהקב"ה מצטרף עם ישראל הם זוכים בדין

אבל לפי דרכנו צריך להבין כיצד הכניס הקב"ה את עצמו לגדר של צדיק שאינו גמור. ובנוסף צריך להבין למה לא נקבע ראש השנה ביום שנברא בו העולם, כ"ה אלול, וביותר תגבר התמיהה למה נקבע ראש השנה ליום בו מתכסה הירח (עיין ר"ה ט).

ויובן הענין על פי מאי דאיתא בגמרא (שזועות ט). שאמר הקב"ה להביא שעיר חטאת בראש חודש לכפר על עצמו, כביכול, על חטא מיעוט הירח, ולפי זה שפיר נכנס השי"ת בגדר צדיק שאינו גמור על מנת להגן בני ישראל בדין, וזה על ידי שמצטרף עמו למשפט.

והיוצא לנו הוא שיום ראש השנה הוא יום מסוגל לכך שהשי"ת יגין על בני ישראל, ולפי זה יש לנו לפרש את דברי הפסוק (מל"ס פא, ד) "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו", שבאותו יום שהוא יום חגנו הקב"ה מתאחד עם בני ישראל

המחשבה הקדומה של בריאת העולם שנברא במדת הדין, ורבי עקיבא באמת היה בדרגא זאת של מידת הדין, והקב"ה שיתף את מידת הרחמים בשביל שאר באי עולם.

אבל לפי זה נמצא שבעולם שלנו, שבו יש שיתוף של מידת הרחמים, יש מקום לשאול את הקושיא של זו תורה וזו שכרה, והקושיא הזאת מביאה בחינה של ספק, ועל ידי אותה הקושיא מגין הקב"ה על ישראל.

ועל הריגות בני ישראל במשך כל הדורות, שנהרגו ונטבחו לרבבות ולריבי רבבות על קידוש ה', ובפרט בדור האחרון, שנטבחו קדושים וצדיקים יחד עם תינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא, ומתעוררת הקושיא לאלקינו זו תורה וזו שכרה, על זה עומד רבי עקיבא ומתרץ, דכל הצרות הרבות והרעות האלו הם על מנת לבוא לתכלית הידיעה שלא נדע בשער הנו", ובזכות רבי עקיבא מתעוררים רחמי שמים על ישראל.

ובעת תקיעת שופר אנו ממליכים את השי"ת בתחתונים,

על מנת להגן על העולם ועל התורה שלא תשתכח. לפיכך נאמר (שופטים, כח) "בעד החלון נשקפה", שהשקיפה השכינה מבעד לחלון לראות שלא יאבד סיסרא מפאת שלשלת היוחסין שהיתה גנוזה בו, עד שנתעברה ממנו יעל. ומסיים שם הרמ"ע, "על אלה נאמר כן יאבדו כל אויבך ה' ועל רבי עקיבא וחבריו כתיב ואוהביו כצאת השמש בגבורתו".

ומכאן נלמד שנשמת רבי עקיבא באה מכח נשמתה של אם סיסרא, כי היא יבבה על מנת שלא תאבד נשמת רבי עקיבא שהיה מצאצאי סיסרא.

והנה, רבי עקיבא היה בזמן החורבן וראה את ההתגברות של מלכויות רומי ואדום ואף הוא היה מאותם שנהרגו על קידוש ה' בידי אותה מלכות רשעה, ואיתא בגמרא (נרכות סא.) דבשעה שסרקו את בשרו של רבי עקיבא במסרקות של ברזל, אמרו מלאכי השרת להקב"ה "זו תורה וזו שכרה", אמר הקב"ה "כך עלתה במחשבה לפני". וביאר השלה"ק שהתשובה של "כך עלתה במחשבה לפני" שענה הקב"ה למלאכים קאי על

הקב"ה "אני ה'", ובכל דור ודור הקושיות מתחזקות, והתפקיד שלנו הוא לדעת שתכלית הידיעה היא שלא נדע, וההנהגה הזאת מביאה אותנו לתכלית האמיתית. וחסדי ה' שגברו עלינו ואף בגלות אמריקה שלח לנו הקב"ה אנשים נעלים יראי ה' לחזק אותנו, אבל בעוונותינו הלכו הם למנוחות, ואותנו עזבו עם הנסיונות שמתגברים ומתחזקים מדור לדור, והקושיות על ההנהגה עולים עד לרום שמים, אבל סוף כל סוף אנו יודעים שככל שהקושיא תהיה גדולה יותר כך ההגנה והשמירה עלינו תהיה גדולה יותר.

ומהאי טעמא נבהל השטן מהתקיעות בכל שנה, כי היות והקושיות מתרבות משנה לשנה, לכן גם ההגנה והשמירה גדולים וחזקים יותר, ובכל שנה יש לנו זכות יותר לשאול הקושיות, כי עזבו אותנו בלא משען ומשענה, ונותרנו בלא כל אותם יראי ה' שציפו וייחלו כל כך להגאולה השלימה, ואנו נשארנו יתמי דיתמי.

אבל צריכים אנו לידע שהתירוץ האמיתי על זה הוא "כי לא מחשבותי מחשבותיכם",

בכדי שיצטרף עמנו, ועל ידי זה יקוים מאמר הכתוב (מילים מו, ו) "עלה אלקים בתרועה", שתרועה מלשון ריעות וידידות, וכמאמר הכתוב (נמדנר כג, כא) "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו", ונכנס בגדר ספק ומגין עלינו, וכדהתפרש לעיל, ומידת הרחמים מתעוררת על ידי מאה הקולות שנשמעים מהשופר, שנלמדו מאם סיסרא שבכוחה הגיע לעולם רבי עקיבא שבזכותו יש מליצה טובה על עם ישראל, וכמאמר דו"ז מו"ר הרה"ק מקראסנא זי"ע, שהגם שאנו מקבלים את דרכי השי"ת באהבה ואמונה בבחינת עבד, מכל מקום שייך אצלינו גם מדריגה של בן שנכנס מבר, ויכול לשאול ולהקשות, והשאלות האלו מעוררות רחמי שמים בעולם.

הקושיות מעוררות רחמי שמים מרובים

ויש לומר, דבאמת על ידי הקושיא מתעוררים רחמי ה' וכפי שהיה אצל משה רבינו, שרק לאחר שהקשה "למה זה שלחתיני" נאמר לו על ידי

פגעים ומרעין בישין, ונראה
דורות נאמנים לה' ולתורתו
בבריות גופא ונהורא מעליא,
עד שנראה בישועתן ושמחתן
של ישראל בביאת משיח
צדקנו בב"א.

ובפנימיות יש כוונה עמוקה בכל
הצרות הבאות עלינו, על מנת
לתקן עולם במלכות שד-י.
ואדהכי והכי אנו מבקשים
שהנה לא ינום ולא יישן שומר
ישראל וישמרנו ויצילנו מכל

ביום ב'

למצב של ילולי יליל ובחינה
של תרועת מלך בו.

והנה גלות מצרים היא שורש
כל הגלויות, וכפי שנאמר עליה
'וירא יעקב כי יש שבר במצרים',
שאותה גלות נותרה במצב של
שבר, ולכן נותרה רחל בשבר
ומאנה להנחם, והבכיה הזאת
היא בכיה של תקוה, שאין
מתרגלים ומשלימים עם המצב
של הגלות אלא רוצים בכל
עת את הגאולה, והבכיה הזאת
מגלה את האהבה המוסתרת
שיש לכל איש ישראל להקב"ה,
וכמו שהאריך בספר התניא,
ומתפללים אנו שמחנו כימות
עיניתנו, שימות המשיח יהיו
ימים ארוכים כנגד שנות הגלות.

**רחל מאנה להנחם ולא
הגיע למצב של ילולי יליל**

ענין הגנוחי גנח ויילולי יליל
שבתקיעת שופר, דהנה בעת
ששומעים איזה ענין של צער
הדבר מעורר את האדם לבכי
וגניחה, אבל הקב"ה הטביע בבני
האדם שלאחר זמן מתרגלים
לבכי ולגניחה ואז מגיע האדם
למצב של יילולי יליל, ולאחר
זמן מסוים שבו האדם מילל הוא
מוצא מזור לנפשו ומקבל את
ההארה שהכל לטובה והוא נהיה
בבחינת "ותרועת מלך בו". אבל
אצל רחל נאמר שהיא מבכה
על בניה ומאנה להנחם, ונמצא
שאצלה נשאר ענין הבכיה בגדר
גנוחי גנח ושברים ולא עברה

סיפורי צדיקים

לרגל ימי הילולא של הגה"ק בעל עבו"י

אין לך פלא על כך שליווייתי את האיש הזה, שלמראה עינים איש פשוט, מה שאין דרכי לעשות כן לאנשים פשוטים". נענה ואמר לו בנו ז"ל דבאמת הוא לפלא בעיניו שיצא ללוותו בחוץ, אבל לא מילא את לבבו לשואלו על זה, והוסיף ואמר, "אבל עכשיו שאבא הקדוש עוררני על זה, תאווה נפשי לידע טעמא דמילתא".

והשיבו אביו ז"ל: "תדע בני שהאיש הלזה ידע והכיר כל התורה כולה בעל פה, ש"ס בבלי, ירושלמי, תוספתא, ספרא, ספרי וכל המדרשים, וכן את כל ספרי הזוהר וספרי היראים, והיה ראוי להיות רב בכל קהילות היותר גדולות, כמו לעמבערג וקראקא וכדומה, אבל בעוונותינו הרבים הוא היה מחזיר על הפתחים".

והוסיף ואמר: "אלא מה, אז דער בורא כל העולמים ווילל ניכט איז ניכט [אם הבורא כל עולמים אינו רוצה אז זה לא

אם הקב"ה אינו חפץ בגדלותו של אדם הוא לא יגדל על אף מעלותיו

בספר משנה שכיר (מועדים, מהדורה החדשה עמ' 271) הביא מעשה ששמע מפי אחד מזקני חסידי בעלזא, על אודות מעשה שאירע בימי הגאון הקדוש האלוף, רבינו השר שלום מבעלזא זי"ע. על אודות איש אחד שהיה מהמסתופפים בחצר קודשו, ובעת שהלך לבית עולמו ליווה אותו עד לחוץ, דבר שהיה לתימה גדולה, שכן לא היה דרכו לעשות כן כי אם לגדולי הדור המפורסמים, ואלו אותו נפטר היה לבוש תמיד בבגדים פשוטים כאחד המחזיר על הפתחים והיה נראה לכל שהוא אינו בר הכי כל כך.

וכשחזר לביתו מהלווית האיש ההוא מצא את בנו מרן רבי יהושע ז"ל כשהוא עומד בחדר הראשון שמחוץ לחדרו, שאל השר שלום את בנו, "וכי

ואמר דמוכרח הוא לומר גם על זה את התירוץ ששמע על כך מאביו, "אז דער אויבערשטער ווילל ניכט איז ניכט, וגם זאת לא רצה הבורא כל עולמים".

ואותו זקן שסיפר זאת שמע את המעשה מפי רבינו מרן רבי יהושע מבעלזא ז"ל.

פרסום הצדיק או הסתרתו

הוא כרצון ה'

ידוע שהיה המגיד הקדוש מקאז'ניץ גאון בתורה, אבל אפילו הכי התפקיד שלו בעיר קאז'ניץ היה רק היה רק מגיד, ולא התפרסמה גאונותו וחריונותו בתורה, וממילא לא היה אצלו ציבור גדול.

ובוודאי שרצון ה' היה שלא יתפרסם, וכפי שראו הרבה צדיקים ועובדי ה', שאפילו שהיו עובדי ה' מופלגים, מכל מקום לא נתפרסמו ולא נהרו אליהם ציבור גדול, ועבדו את קונם בהצנע לכת בלי פרסום, והכל הוא מנסתרי דרכי ה' והנהגתו.

הילולת המעגלי צדק זי"ע

י"ג תשרי הוא יומא דהילולא של הגה"ק קדוש ישראל בעל המעגלי צדק מדעעש זי"ע,

יהיה]. יא רב ניכט רב, אבער וועניגסטען א דייין אין א גראסער קהילה, נור מוס איך מיר ווייטער דען זעלבען תירוץ, אז דער בורא כל עולמים ווילל ניכט איז ניכט, און השי"ת ווילל ניכט [כן רב לא רב, אבל לפחות יכהן כדיין באיזו קהילה גדולה. אלא שאני מוכרח לנקוט שוב אותו תירוץ, שכאשר הבורא ית' אינו רוצה אז לא, והשי"ת אכן אינו רוצה בכך]. והוסיף ואמר על אותה הדרך: "מגיד אין א קהילה, נור השי"ת וויל דאס אויך ניכט [לפחות יכהן כמגיד מישרים באיזה קהילה, אלא שגם זה אינו רצונו של השי"ת]. על כל פנים היה לו להיות מלמד באיזה קהילה ולא לחזור על הפתחים, רק התירוץ כנ"ל, שהשי"ת לא רצה גם זא"ת.

וכשסיפר מרן רבי יהושע מעשה זו הוסיף שתמיד היה קשה לו על אביו שהיה מפרנס הרבה משפחות, ובנוסף היו כמה יושבים שהיו מאוכלי שולחנו, וכיון דידע והכיר שאותו האדם גדול בתורה ובצדקות למה הניח אותו לילך ולחזור על הפתחים, ומדוע איפה לא אמר שישב בבעלזא והוא יחזיקו.

בענין הדפסת הש"ס, נטתה דעתו של רבי עקיבא אייגער לטובת דפוס וילנא, וסבר שהוא הדפוס הראוי והנכון יותר, וטעמו היה מחמת יופי ואיכות הדפוס שהיתה אצל דפוס וילנא. וכידוע, אמר הגרעק"א שידפיסו את ספריו על דף נאה וכתב הגון ויפה.

וכתב הגרעק"א מכתב ביום ערש"ק ד' טבת תקצ"ו בעת שהיה ק"ק פאזנא, שכואב לבו על דבר מה שאמרו לו שאנשי דפוס סלאוויטא פרסמו שבנו הטעה את לבו בענין דפוס וילנא, ודוחה את הדברים מכל וכל וכותב, "וכי אפשר להטעות לבבו בלי לשמוע טענות ב' הצדדים", ומאריך שם בחריפות גדולה. ובגודל ענוותנותו הוא מסיים הנ"ל: "אינני מוחל על הדבר הזה כלל, כי מצידי איני מקפיד, אבל על בזיון התורה לא ניתן למחול". וראוי לעיין בספר חוסן ישועות (מאמרא, הערה ו, ג) מה שכתב שם בענין זה.

ואף שאנשי דפוס סלאוויטא היו צדיקים וקדושים, והיו נכדי הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, והלעז שיצא לא בא מהם, מכל מקום קפידת

וחו"ז הגה"ק מקראסנא זי"ע היה מתלמידיו המובהקים.

המעגלי צדק היה מתלמידי החתם סופר, ובכל יום היה חוזר על חידושים ששמע מרבו, ומקובל שהחתם סופר היה מטייל עמו ומוסר לו חידושי תורה. וכן קיבל תורה מאביו הגדול, שר התורה, בעל המראה יחזקאל מקארלסבורג זי"ע, ומהרה"ק הישמח משה זי"ע, ובר מן דין הוא הסתופף בצל הרה"ק הדברי חיים זי"ע, ואצל עוד הרבה מצדיקי דורו.

הילולת הרבי עקיבא

אייגר זי"ע

בנוסף לזה, בי"ג תשרי חל יום ההילולא של רבן של ישראל הגה"ק רבי עקיבא אייגער זי"ע. אביו היה ר' משה גינץ, ומשפחת אייגער היה שם המשפחה מצד אמו, אבל בכל אופן לא מצאנו שיחתום שמו עם שם משפחתו, כי ברוב ענוותנותו חתם את כתביו בכתיבת שמו הפרטי, עקיבא, בלבד.

קפידת הגרעק"א

על בזיון התורה

ידוע שבעת שהתעורר הויכוח בין דפוס סלאוויטא לדפוס וילנא

ואמר הר"ר מרדכי שהרי הקב"ה מקיים כל התורה כולה, ונוטל אתרוג, ולוקח לעצמו צדיק פרי עץ הדר.

צדיקים ששורשי הקדושה אצלם חזקים

ובענין העסק סביב ריבוי או מיעוט עם אצל צדיקים, שאלבא דאמת היא הסתכלות עקומה ואינה הסתכלות יהודית כלל.

מסופר שהיה רבי מרדכי באיזה מקום, ובאותו זמן היה שם גם צדיק מפורסם נוסף, וידעו שהציבור ילכו לעריכת שולחנו של אותו צדיק, ולאחר מכן ילכו לעריכת שולחנו של הר"ר מ, שהיה מתחיל בשעה מאוחרת מאוד, וכשבאו הציבור לשולחנו של הר"ר מ היה שם שוחט אחד שהרהר בלבו על כך שאצל הצדיק הראשון היה ציבור גדול יותר, וכאן אצל צדיק זה שמפורסם ברוח קדשו יש ציבור פחות וקטן יותר.

ובעת שהרהר זאת אותו שוחט נכנס לפתע הר"ר מ למקום עריכת השולחן וניגש לאותו שוחט נתן לו שלום, ואמר לו, "איתא במשנה באבות (ג, יז) כל שחכמתו מרובה ממעשיו

הגרעק"א חלה עליהם רחמנא ליצלן, ונענשו להיות בגלות סיביר במשך כ"ב שנים.

הילולת הרבי רבי מרדכי מנאדבורנא זי"ע

ביום א' דסוכות חל יומא דהילולא רבא של הרה"ק ר' מרדכי מנאדבורנא זי"ע שנסתלק בשנת תרנ"ה.

מו"ר הגה"ק מקוויאשד זי"ע סיפר את ששמע בבערגסאז, שבעת שהיה שם הגה"ק הקול אריה ברבנות, ולא היה לו שייכות כל כך עם הר"ר מרדכי זי"ע, עד שפעם אחת בעת שהיה הר"ר מ בבערגסאז ראה אצלו הקול אריה רוח הקודש בגלוי, ומאז התחיל להתקרב אליו. ומעשה שהיה כך היה: שהיה שם איזה יהודי שנכנס אליו עם ארבעת בניו שיברכם, והתחיל לברך כולם בזה אחר זה, ובאחד מהם הוריד ידו מעל ראשו וצעק "אוי א בן נדה", והקול אריה בהיותו רב העיר ידע ממכשול זה שהיה אצל יהודי זה, אבל שום אדם בעולם לא ידע על אודות אותו מכשול, ונוכח לראות בעיניו את גודל קדושתו של הר"ר מ.

גדולה, אמר לו הרר"מ: "מה אתה מצחצח את הנבילה הזאת, עדיף שתצחצח את עצמך שלא תהיה מטונף כנבילה". והעיד אותו אדם שמאותו ערב שב"ק לא היה מסוגל לצחצח את מנעליו, ומאותה שבת היתה אוחזת אותו התלהבות וחשק גדולים להכין את עצמו לשבת קודש על ידי לימוד בספה"ק ואמירת שיר השירים, ונעשתה כל התלהבותו מדיבורים אחדים שאמר לו הרר"מ.

ובספר מאמר מרדכי אפשר לעיין ולראות גודל מעלתו ואמרותיו הקדושות.

הילולת הדרכי תשובה

יום ב' דסוכות הוא יומא דהילולא של שר התורה הגה"ק בעל דרכי תשובה זי"ע, שהאיר פני תבל בחיבוריו הקדושים הן בנגלה הן בנסתר, וכמו שהעיד על עצמו. ושמעתי מהרה"ח ר' אברהם פריד זצ"ל ששמעו מאביו וזקנו, שהדרכי תשובה בערב שבת לאחר טבילתו במקוה היה כמה שעות בדביקות, ולא ידע ולא הכיר מהנעשה סביבו.

דומה לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין, והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו, ומי שמעשיו מרובין מחכמתו, דומה לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו. ואפשר לפרש, דיש צדיקים שיש להם ציבור גדול עם הרבה ענפים אבל שרשיהם בקדושה מועטין, וישנם צדיקים שענפיהם מועטין עם מעט אנשים, אבל לעומת זה שרשיהם בקדושה מרובין וחזקים, עד שכל הרוחות שבעולם אין מזיזין אותו ממקומו", וחזר לביתו.

חינוך הבנים לתורה ויראה

ואמר פעם שהעיקר הוא לגדל את בניו שיהיו תלמידי חכמים ויראי ה', ומי שלומד ועובד את בוראו לעצמו ואינו משגיח על בניו, הרי שקר בפיהו וכזב בלבו.

התלהבות בהכנות לשב"ק

פעם אחת ראה רבי מרדכי איך יהודי מצחצח מנעליו לכבוד שב"ק עם חשק והתלהבות